

A TANTÁRGY ADATLAPJA

2018/2019

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		LM 4061, LM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma					
2.2 Az előadásért felelős tanár neve			Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens				
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve			Dr. Zabán Márta egyetemi adjunktus, Dr. T. Szabó Levente				
2.4 Tanulmányi év	MA2 MB 2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	kötelező

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	5	melyből: 3.5 előadás	3	3.6 szeminárium/labor	2
3.7 Egyéni munka össz-óraszámja					
3.8 A félév össz-óraszámja	60				
3.9 Kreditszám	5 (monoszakon és B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	• nincsenek
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Klasszikus magyar irodalmi jelenségek komparatiztikai nézetben	
3. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben.	Nagyobb léptékű, a korszak átlátáshoz szükséges jelenségek problematizálása, ezen keresztül egyes szövegek és szövegcsoportok megértése	
4. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái	Idem	
5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a	Idem	

magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecsereiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.		
6. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrachasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
7. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis Litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a narcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignóty, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószerk, kábítószerk és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténelmi reprezentációi és irodalmi újírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikai a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitas mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: *A magyar ugaron és A daloló Párizs* című versciklusok (az *Új versek* című kötetből), *A duk-duk affér*, *Le femme fatale* (1909)

Ambrus Zoltán: *Melancholic*, *Gyanu*, *A tóparti gyilkosság*

Arany János: *A rab gólya*, *Álom-való*, *A dalnok bűje*, *Visszatekintés*, *Dante*, *A vándor cipő*, *Sejtelek*, *Évnapra*, *Ősszel*, *Vojtina-levelek*, *A sárkány*, *Gondolatok a békekongresszus felől*, *Letésem a lantot*, *Kertben*, *Évek, ti még jövendő évek*, *Fiamnak*, *Mint egy alélt vándor*, *Az örök zsidó*, *Rákócziné*, *A walesi bárdok*, *Ágnes asszony*, *Szondi két apródja*, *V. László*, *Sejtelek*, *Rozgonyiné*, *Török Bálint*, *Szibinyáni Jank*, *Szondi két apródja*, *A hamis tanú*, *Ágnes asszony*, *Széchenyi emlékezete*, *Honann és hová?*, *A lepke*, *Vásárban*, *Hídavatás*, *Az ünneprontók*, *Tetemrehívás*, *A képmutogató*, *Kozmopolita költészet*, *A tamburás öregúr*, *Kertben*, *Vörös Rébék*, *Naturam furca expellas...*, *Honnan és hová*, *A tölgyek alatt*, *Éjjéli párbaj*, *Lejtőn*, *Magányban*, *Rendületlenül*, *Az ünneprontók*, *Tengeri-hántás*, *Epilógus*
A nagyidai cigányok, *a Toldi-trilógia darabjai*, *Bolond Istók*

Naiv eposzunk

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Bródy Sándor: *A nap lovagja*

Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje*, *Találkoztam anyámmal*

Csiky Gergely: *Gombos úr válópöre*

Gozdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája*, [A tárcaelbeszélésekről](#)

Heltai Jenő: *De profundis*, *Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe*, [A Slemil keservei](#)

Jókai Mór: *Egy magyar nábob*, *Ahol a pénz nem Isten vagy Politikai divatok*

Justh Zsigmond: *Művész-szerelem*

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*, *Rajongók*

Kiss József: *De profundis*, *Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos*, *Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok*, *Új Zrínyiász*, *Beszterce ostroma*

Petelei István: [Klasszi](#), *Parasztszégyen*

Reviczky Gyula: *Arany Jánosnak*, *Don Juan a másvilágon*

Thury Zoltán: *A sztrájk*

<p>Tömörkény István: <u>Postavárás</u></p> <p>Vajda János: <i>A kárhozat helyén, Húsz év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton</i></p> <p>Kötelező szakirodalmi munkák:</p> <p><i>Magyar irodalom</i>, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (kötelező egy, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezetömb a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vaderna Gábor által írt részéből): 429-503 vagy 503-596 vagy 596-630.</p> <p>Hites Sándor, <i>A pénz mint papír és irás: Jókai esete a bankjegyekkel 1848-ban</i> = “Író leszek, semmi más...” Irodalmi élet, irodalmiság és öntükröző eljárások a Jókai-szövegekben, szerk. Hansági Ágnes és Hermann Zoltán, Balatonfüred 2015, 63-81.</p> <p>T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L’Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (kötelező a könyv második, illetve egy tetszőlegesen választható fejezete)</p> <p>Szegedy-Maszák Mihály, <i>Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma</i> = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály – Veres András, Gondolat, Bp., 2007.</p> <p>Szilágyi Márton: „Mi vagyok én?” <i>Arany János költészete</i>, Kalligram, Budapest, 75-114, 264-279. (<i>A Toldi sikere és a trilógiává formálás mint életre szóló program</i> és <i>A Kapcsos Könyv mint a megkomponált verseskönyv kísérlete</i> című fejezetek)</p> <p>Takáts József, Kemény Zsigmond és a rajongás politikai fogalma, <i>Holmi</i> 2012/10, 1212-1218.</p> <p>Török Zsuzsa, <i>Romantikus nemzetépítés. Harcos nők Arany János epikájában</i> = Tény és fikció. Tudomány és művészet a nemzetépítés büvkörében a 19. századi Magyarországon, szerk. Lajtai Mátyás és Varga Bálint, MTA BTK, 2015, 67-76.</p>		
6.2 Szeminárium		
MAGYAR–ANGOL SZEMINÁRIUMI CSOPORT	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől és mikortól modern a modern magyar irodalom?

2. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: *A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)*

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383. (kötetben: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és póriás hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)

3. Poétikai megoldások Arany János költészetében: *Keveháza, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Sejtelem, A tölgyek alatt, Az ünneprontók, Vojtina-levelek* (a hallgatók kettes csoportokban előzetes, írásos vázlatot készítenek a kritikai kiadás segítségével kidolgozott értelmezéseikről, ezt feltöltik a szeminárium Microsoft Teams-platformjára, a szemináriumot követően pedig továbbírják ezt)

4. A Kazinczy-émlékünnepség

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei

ajánlott irodalom:

[Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27.](#) (ajánlott: 318–330.)

5. Művészet-értelmezések a modernségben

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Tolsztoj: *Kreutzer-szonáta*

6. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi folyóirat

Az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok (később: Acta

Comparationis Litterarum Universarum) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

7. Módszertani szeminárium: a szemináriumi dolgozattervek előzetes bemutatása és megbeszélése

Minden szemináriumi kiscsoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre s ennek alapján három napon belül elkészíti és feltölti a csoport Microsoft Teams-platformjára a dolgozat végleges vázlatát.

8. Ironikus prózapoeitikai megoldások Jókainál

Jókai Mór: *Egy komondor naplója, Egy magyar nábob*

9. Kolozsvár színházi élete az 1870-es években (a hallgatóknak korabeli kolozsvári napilapok anyagából két hónap repertoárját és helyi, illetve nemzetközi színházi történéseit kell előkészíteniük és előzetesen átbeszélniük a szemináriumra: a korabeli repertoár vázlatát és az ehhez fűzött értelmezéseiket kettes csoportokban előzetesen feltöltik a szeminárium Microsoft Teams-platformjára.)

10. Történetek a karrierről és a hivatásról

Arany László: *A délibábok hőse*

Bródy Sándor: *A nap lovagja*

11. Szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László, *Prikk mennyei útja*

12. Csáth Géza indulása: *A varázsló kertje* című kötet

13. A történelem színrevitele Mikszáth Kálmán *Új Zrínyiász* című regényében

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : *A Hét* és *A Nyugat* indulása (a folyóiratok első három lapszámának, illetve Ady *Új versek* című kötetének alapos ismerete kötelező)

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás összetett	L. alább	L. alább	A jegy 2/3-a

vizsgálja (60 perces írásbeli + szóbeli három, az előadás anyagához és irodalomjegyzékéhez, illetve egy, a szemináriumhoz kapcsolódó tétellel)			
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep		A jegy 1/3-a

7.6 Minimális követelmények

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgálja három részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az átmenőt, akkor az előadás írásbeli és szóbeli vizsgájával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposág és pontosság. A szemináriumi jegyet a hallgatók az utolsó szemináriumot követően egyéni konzultáción beszélnek át a tanárral.

2. *írásbeli (l. a letölthető tételmintáknál)* (a végső jegy 1/3-a)

3. ezt még az írásbeli napján *szóbeli* követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból és az előadáshoz kapcsolódó irodalomjegyzékből (Ez a végső jegy 1/3-át adja.)

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

A szemináriumi dolgozat ún. projektfeladat formájában készül: az első héten a hallgatók hármas csoportokat alakítanak, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készítendő szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A második héttől kezdődően a csoportok közös online (blog)felületet vagy facebook-csoportot hoznak létre, s hetente kb. egy oldalnyi, nyilvános, az évfolyam által is olvasható bejegyzésben jelzik a szakmai projekt állapotát. A csoportok a félév 7. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg a részeredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a *mindenki egyért – egy mindenkiért* elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a többiek). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, barátságos környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit.

A dolgozatok terjedelme projektfeladatok esetén 15 oldal (kb. 30 000 karakter szóközzel). A dolgozat leadásának határideje: 2019. május 27., 19 óra, kizárólag elektronikusan a szemináriumi csoport online felületén.

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelik a tárgy oktatói.